ISSN 2424-6050 (Online) ISSN 1392-1274 (Print). TEISĖ 2016 100
DOI: https://doi.org/10.15388/Teise.2016.100.10246

TERORIZMO KRIMINALIZAVIMAS LIETUVOJE

Laurynas Pakštaitis
Advokatas
Mykolo Romerio universiteto lektorius
socialinių mokslų daktaras
L. Stuokos-Gucevičiaus g. 13/Liejyklos g. 10,
LT-01122 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370) 682 83288
El. paštas: laurynas@mail.com

Straipsnyje nagrinėjamos terorizmo, teroro akto kriminalizavimo tradicijos Lietuvoje, kriminalizavimo prielaidos, užsienio šalių kriminalizavimo tendencijos, naujausi požiūriai baudžiamosios teisės moksle, teroristinių nusikaltimų koncepcijos įtvirtinimas, taip pat teroro akto sudėčių požymiai.

The article deals with the traditions and trends of defining terrorism in the Criminal Code of Lithuania, requirements for the criminal law for criminalizing act of terror as well as terrorist-related crimes.

Įvadas

Adekvatus terorizmo kriminalizavimas – būtina geros baudžiamosios politikos ir visuomenės apsaugos sąlyga. Jis svarbus ir siekiant sklandaus tarptautinio bendradarbiavimo teroro prevencijos ir baudimo už jį srityje, ekstradicijos klausimams spręsti, bendrai tarptautinės politikos ir nepakantumo terorizmui atmosferai formuoti. Terorizmo kriminalizavimas Lietuvos baudžiamajame įstatyme neturi gilių tradicijų. Teroro akto, terorizmo, su teroro aktu susijusių veikų apibrėžimai baudžiamajame įstatyme nuolat kinta, tačiau visai neseniai buvo pasigendama konceptualaus kriminalizavimo pagrindo, buvo neaiškūs teroro akto apibrėžimo kriterijai, su terorizmu susiję nusikaltimai, kokie esminiai požymiai ir kodėl turi būti numatyti Baudžiamajame kodekse. 2013 m. liepos 2 d. pakeitimais[1] išplėstas teroro akto kaip nusikaltimo apibrėžimas, Baudžiamasis kodeksas papildytas naujomis su terorizmu susijusiomis veikomis – verbavimu teroristinei veiklai, grasinimu padaryti teroristinį nusikaltimą, teroristinės veiklos finansavimu ir rėmimu, teroristų rengimu, įstatyme apibrėžti „teroristiniai nusikaltimai“, „su teroristine veikla susiję nusikaltimai“, atskleista, kas yra „teroristiniai tikslai“. Be to, kodekse įtvirtintas teroro aktų ir bendrininkavimo formų – organizuotos grupės ir nusikalstamo susivienijimo santykis, jų atmainos įtvirtinant grupes, kurių tikslas daryti teroristinius nusikaltimus ir teroristines grupes. Pakeitimais siekiama vienintelio tikslo – įgyvendinti tarptautinių teisės aktų reikalavimus ir ištaisyti ganėtinai ilgai užsilikusias spragas Lietuvos įstatymuose – 2007 m. lapkričio 6 d. Europos Komisijos ataskaitoje dėl 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu įgyvendinimo[2] Lietuva buvo paminėta kaip viena iš Europos Sąjungos valstybių, kuri

[1] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250[1], 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249[1], 250[2], 250[3], 250[4], 250[5], 252[1] straipsniais įstatymas XII-497. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 75-3768, 2013-07-13.

[2] Europos Komisijos ataskaita dėl 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu įgyvendinimo (SEC(2007) 681 final), p. 89–90 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per

netinkamai įgyvendina Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR (pažymėtina, kad šis sprendimas buvo iš dalies pakeistas ir papildytas Tarybos pamatiniu sprendimu 2008/841/TVR). Iki šių pakeitimų Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau – BK) neatitiko ir 2005 m. gegužės 16 d. Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos[3], įstatymo konstrukcija kritikuota ir mokslininkų. Nauji suformuluoti nusikaltimo sudėties požymiai teorijoje kol kas nėra nagrinėti, deramai paaiškinti, kol kas nėra atskleisti ir teismų praktikos. Pakeitimai išplėtė kriminalizuojamų veikų sritį, taigi ir valstybės kišimąsi į privatų gyvenimą. Lietuvos kriminalizavimo praktikoje teroro akto ir kitų teroristinių veikų skiriamuoju, esminiu, reikalaujančiu įrodymo kriterijumi tapo subjektyvusis požymis – tikslas, taip pat su juo susijusi tyčios specifika. Įstatymo apibrėžimu suformuota plati su teroristine veikla susijusių nusikaltimų samprata, suformuota nauja sankcijų už teroristinius nusikaltimus sistema. Nepaisant pažangių naujovių, baudžiamosios teisės teorijos požiūriu kai kurie įstatymo pakeitimai kritikuotini dėl sistemingumo stokos, dirbtinio kriminalizavimo, normų suskaidymo ir sudėtingumo įprasminimo, apibrėžimų abstraktumo, formalaus požiūrio į kriminalizavimą, besąlygiško tarptautinio teisės akto nuostatų perrašymo.

Teroro aktų, terorizmo klausimus teisiniu požiūriu įvairiu aspektu Lietuvoje nagrinėjo nemažai autorių. Paminėtini V. Vasiliauskienė, A. Paukštė, A. Gutauskas, socialinius terorizmo aspektus nagrinėję D. Beinoravičius, N. Černiauskienė, A. Diržytė ir A. Patapas, A. Levčenkov, R. Petkuvienė, V. Šlapkauskas, A. Vaišvila, R. Kalensykas ir D. Petrošius, D. Žilinskas, L. Visockienė, E. Spruogis, A. Lygutas, K. Gusevičius, A. Maskaliūnaitė. Nemažai autorių terorizmą nagrinėja tarptautinės teisės aspektu, platesniu socialinio vertinimo aspektu, santykio su žmogaus teisėmis aspektu. Baudžiamieji teisiniai klausimai nagrinėti mažiau, čia esminiai A. Gutausko, A. Paukštės darbai, naujesnis K. Gusevičiaus darbas. Užsienio autoriai teroro teisinio vertinimo klausimus vertina plačiai; paminėtini kriminalizavimo klausimus nagrinėję A. Cassese, L.Worner, E. H. Husabø, B. Saul, V. Tadros, L. Zedner, G. L. Rose, D. Nestorovska.

Straipsnio tikslas – aptarti teroro akto ir teroro apraiškų kriminalizavimo ištakas Lietuvoje, šiuolaikines kriminalizavimo tendencijas Europoje ir pasaulyje, bendruosius kriminalizavimo kriterijus, kiek jie aktualūs teroro aktams, šių kriterijų ir papildomų reikalavimų, keliamų terorizmui kriminalizuoti, santykį, pateikti baudžiamojo įstatymo normų ir jose įtvirtintų esminių požymių dogminį aiškinimą.

Straipsnio objektas – teroro aktai ir jų įtvirtinimas Lietuvos baudžiamajame įstatyme.

Tyrime naudoti analitinis, sisteminis, lyginamasis, dokumentų ir teismų sprendimų analizės metodai.

Straipsnyje daugiausia dėmesio skiriama baudžiamosios teisės nuostatų analizei, plačiau nenagrinėjami procesiniai terorizmo vertinimo aspektai, taip pat tarptautiniai teisės aktai, turintys įtakos terorizmo klausimams spręsti. Kriminalizavimo problemų atžvilgiu dėl įvairių ir nevienodų prasmių, siejamų su terorizmo problema, vartojamos nevienareikšmės, bet susijusios teroro, terorizmo, teroro akto, teroristinio nusikaltimo sąvokos.

---

internetą: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2007/1000/COM_SEC(2007)1000(PAR1)_LT.pdf>. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/919/TVR, iš dalies keičiančio pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, įgyvendinimo {SWD(2014) 270 final}, Briuselis, 2014 09 05 COM(2014) 554 final [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/LT/1-2014-554-LT-F1-1.Pdf>.

[3] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250^1, 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249^1, 250^2, 250^3, 250^4, 250^5, 252^1 straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348883>.

1. Terorizmo kriminalizavimo tradicija Lietuvos baudžiamajame įstatyme

Moderni terorizmo kriminalizavimo tradicija sietina su 1961 metų baudžiamuoju įstatymu, jame terorizmo nusikaltimai buvo apibrėžti siaurai: „Teroristinis aktas – Nužudymas valstybės ar visuomenės veikėjo arba valdžios atstovo ryšium su valstybine ar visuomenine jo veikla, turint tikslą pakirsti arba susilpninti Tarybų valdžią“ (64 str.) ir „Teroristinis aktas prieš valstybės atstovą – Nužudymas užsienio valstybės atstovo, turint tikslą išprovokuoti karą ar tarptautines komplikacijas“ (65 str.)[4]. Apibrėžimuose buvo įtvirtintas būtinas ir esminis terorizmo atributas – nuoroda į tokių nusikaltimų padarymo tikslus. Atkūrus nepriklausomybę reformuojant baudžiamuosius įstatymus tokie nusikaltimai dekriminalizuoti, ir tik 1998 metais[5] suformuluoti nauji nusikaltimai visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai, tarp kurių teroro aktas (BK 227[3] str.). Tai, kas, šiuolaikiniu supratimu, laikoma teroro aktais, dar buvo kriminalizuota BK 66 straipsnyje „Diversija“. Rengiant Lietuvos BK projektus apsiribota itin siaura ir pernelyg konkrečia teroro akto samprata, esminiais požymiais įtvirtinant objektyviuosius požymius – būdus (projekto 233 straipsnyje ir alternatyvaus projekto 252 straipsnyje numatytas sprogimas, padegimas, nuodingųjų medžiagų paskleidimas), padarinius (pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai ir dėl tokių veiksmų įvykusį žmogaus sveikatos sutrikdymą ar gyvybės atėmimą)[6]. Tokią poziciją nulėmė konkretumo ir aiškumo įstatyme siekis, tačiau nublanko kiti svarbūs aspektai – teroro aktams svarbi motyvacija. Be to, kaip rodo praktika, terorizmas pasižymi vis naujais padarymo būdais, raiška. 2000 metų BK 250 straipsnyje teroro akto sudėtis sukonstruota visiškai nekonkreti – teroro aktu tapo veikimas sukeliant pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, sprogdinimas, padegimas, paskleidimas radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų; kvalifikuota sudėtis numatė tokius pat veiksmus prieš strateginės reikšmės objektą arba jeigu dėl to buvo sunkiai sutrikdyta žmonių sveikata arba žuvo bent vienas žmogus. Dar neįsigaliojus naujam BK, teroro akto sudėtis reformuota[7], teroro aktas suformuluotas kaip žmonių gyvenamojoje, darbo, susibūrimo ar viešojoje vietoje padėjimas sprogmenų siekiant sukelti sprogimą, sprogdinimas arba padegimas, tokie veiksmai, sukėlę sunkius padarinius. 2004 metais terorizmo kriminalizavimas išplėstas, BK papildytas nauju 250[1] straipsniu – terorizmo kurstymas[8].

Teroro akto sudėčių trūkumai, pradedant nuo 1998 metų įstatymo, taip pat 2000 metų BK buvo akivaizdūs: nebuvo aiškaus teroro turinio ir teroro aktui būtino esminio bruožo – motyvo ir tikslo, dėl to daromos tokios veikos, kriterijaus, kuris padėtų atskirti teroro nusikaltimus nuo kitų sunkių smurtinių nusikalstamų veikų. Nebuvo įtvirtinti aiškūs tokių veikų kokybiniai požymiai, leidžiantys nustatyti tiesioginę šių veikų vietą kėsinimosi objekto požiūriu, jų didesnį pavojingumą kitų smurtinių nusikaltimų atžvilgiu. Sudėtyse įtvirtinti mažiau reikšmingi ir tik sąlygiškai informatyvūs nusikaltimo padarymo vietos požymiai, akivaizdžiai per siauras ir neišsamus terorizmą sudarančių veikų sąrašas, neapimamos veikos, numatytos 1977 m. sausio 27 d. Europos konvencijos dėl kovos su terorizmu 1 straipsnyje, neadekvati teroro akto raiška ir apimtis. Kitas esminis trūkumas buvo tai, kad BK 250 straipsnyje įtvirtintas pavyzdinis veikų sąrašas nebuvo geras veikų apibrėžimo požiūriu, nes numatytos ne visos galimos teroro akto formos, o tai užkirto galimybę pripažinti teroro aktu vis nau-

---

[4] Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1961.

[5] 1998 m. gegužės 14 d. įstatymas nr. VIII-744. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 51-1396. 1998 m. gruodžio 21 d. įstatymas nr. VIII-983. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 115-3238.

[6] Baudžiamojo kodekso projektas Nr. P-2143. Baudžiamojo kodekso projektas reg. nr.: P-2143 (1999-11-15) [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.89838?jfwid=rivwzvpvg>.

[7] 2003 m. balandžio 10 d. įstatymas nr. IX-1495. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 38-1733.

[8] 2004 m. lapkričio 11 d. įstatymas nr. IX-2570. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 171-6318.

jas, teroristų kūrybiškai sugalvojamas teroro veiksmų atmainas (pvz., didelio jūrų laivo nukreipimas į ledkalnį, tilto konstrukcijų išardymas, pan.); tokie veiksmai negalėjo būti pripažinti teroro aktu, nes tokiu atveju nebūtų nei sprogdinimų, nei padegimų[9]. 2003 m. balandžio 10 d. įstatymas, nors skirtas spragoms ir trūkumams tobulinti, nepasižymėjo gera teisine technika, turėjo aiškių sisteminių trūkumų. Terorizmo baudžiamąjį teisinį vertinimą nagrinėjęs A. Gutauskas pažymėjo, kad teroro akto teisinė konstrukcija juridinės technikos požiūriu buvo chaotiška, be tvirtos koncepcijos ir kėlė nemažai jos kvalifikavimo ir atskyrimo nuo kitų nusikalstamų veikų problemų, neleido suvokti, kur prasideda ir kur baigiasi teroro aktas[10]. Jis pažymėjo, kad, ko gero, pagrindinė kriminalizavimo problema buvo nenurodomos teroro veikų padarymo priežastys[11]. Paviršutinė, idėjiškai nepagrįsta konstrukcija pagrindė ir platų, ne visada pagrįstą teroro aktų traktavimą komentaruose[12], gerokai išeinantį iš tradicinės terorizmo, kaip dažniausiai politiškai motyvuoto smurto, sampratos. Doktrinoje paplito sunkių smurtinių veikų, neturinčių nei politinės, nei visuomeninės, nei specifinės socialinės motyvacijos, tačiau padarytų pavojingais būdais – sprogdinimu ir padegimu, taip pat susijusių su žmonių susibūrimo, viešąja vieta, pripažinimas teroru[13]. To rezultatas – itin agresyvios smurtinės veikos teisėsaugos ir teismų praktikoje pradėtos laikyti teroro aktais (teroro aktais iš asmeninių paskatų), nors jos buvo tiesiog fizinis smurtas, nukreiptas į nuosavybę, asmens gyvybę ar sveikatą[14], tokia praktika buvo paplitusi ir nekėlė jokių abejonių.

2. Teisinė terorizmo esmė ir kriminalizavimo kriterijai

Terorizmo problemai spręsti skirta nemažai tarptautinės teisės aktų[15]. Tačiau kas yra terorizmas, teroro aktas, kokios jo ribos, nėra vienos nuomonės, nėra vieno universalaus apibrėžimo, nors tokio siekiama ir manoma, kad jis turi egzistuoti[16]. Pasaulio valstybės kol kas nėra susitarusios ir dėl universalios konvencijos, kuri apibrėžtų terorą, terorizmą, teroristinį aktą ir numatytų poveikio priemones prieš jį[17]. Šią aplinkybę iš esmės lemia politinės priežastys – tai, kad atskirų šalių nesutariama dėl laisvės kovotojų, nacionalinio išsivadavimo judėjimų, tautų apsisprendimo teisės įgyvendinimo, ar smurti-

---

[9] GUTAUSKAS, A.; KALESNYKAS, R.; PETROŠIUS, D. Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema. *Jurisprudencija*, 2004, t. 63 (55), p. 24–45.

[10] GUTAUSKAS, A. Terorizmo baudžiamasis teisinis vertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą“. *Teisė,* 2005, t. 54, p. 93.

[11] GUTAUSKAS, A. Terorizmo baudžiamasis <...>, p. 93.

[12] „Teroro akto pavojingumą lemia tai, kad siekdami *vienokių ar kitokių tikslų* kaltininkai žudo ar žaloja visiškai niekuo dėtus žmones, visuotinai pavojingu būdu naikina turtą, sukeldami baimės ir netikrumo pojūtį“. ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III knyga. Specialioji dalis (213–330 straipsniai)*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 233.

[13] „Šio nusikaltimo esmė yra ta, kad sprogmenys padedami turint tikslą sukelti sprogimą, taip pat sprogdinimas ar padegimas, jeigu tai buvo padaryta žmonių gyvenamojoje, darbo, susibūrimo ar viešojoje vietoje“. ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis, 2 knyga*. Vilnius: Eugrimas, 2000, p. 154.

[14] Pavyzdžiui, S. G., A. D., P. S., be kitų smurtinių nusikalstamų veikų, pripažinti kaltais ir nuteisti pagal BK 250 str. 2 d. (2000 m. rugsėjo 26 d. įst. Nr.VIII-1968 red.) dėl teroro akto už tai, kad neturėdami leidimo įgijo, laikė, nešiojosi ir realizavo didelį kiekį sprogmenų, dėl asmeninių paskatų, siekdami įbauginti asmenį, priversti jį ir visuomenę bijoti, jaustis nesaugiai, organizavo V. U. gyvenamosios vietos – kiemo ir namo sprogdinimą *iš asmeninių paskatų* bei siekdami įbauginti asmenį, priversti jį ir visuomenę bijoti, jaustis nesaugiai, organizavo O. K. įmonei priklausančio automobilio sprogdinimą <...>. Lietuvos apeliacinis teismas. *2009 m. vasario 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-31/2009.*

[15] Plačiau žr.: VASILIAUSKIENĖ, V. *Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste:* daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014, p. 32–34.

[16] PAUKŠTĖ, A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje:* daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006, p. 16.

[17] VASILIAUSKIENĖ, V. *Kova su terorizmu* <...>, p. 30–31.

niai kovos dėl šalies nepriklausomybės būdai laikytini teroro aktais, ar ne, nėra vienos nuomonės[18]. Universalaus apibrėžimo klausimai ypač svarbūs tarptautinei humanitarinei teisei, kai reikia atskirti teroristinius veiksmus nuo karo veiksmų, nustatyti, ar smurtiniams veiksmams taikytinos tarptautinės humanitarinės teisės normos, ar jie tiesiog neleistini teroro aktai[19]. Dėl universalaus mokslinio teroro apibrėžimo, sprendžiančio įvairias šakines mokslo tyrimo problemas, taip pat netyla diskusijų, išskiriama gerokai per šimtą skelbtų ir diskutuotų apibrėžimų, kuriuose išryškėja bemaž dvidešimt du pagrindiniai teroro akto turinio elementai, dažnai besiskiriantys ne tik esminiais požymiais (smurto, bauginimo, siaubo sukėlimo, poveikio valstybei, politinės potekstės, kitų), bet ir tyrimo metodo taikymu, išankstinėmis nuostatomis, nešališkumu, politine potekste[20]. Kartais apskritai abejojama bendro apibrėžimo sėkme[21].

Nagrinėjant baudžiamosios teisės priemones ir terorizmo kriminalizavimą nacionaliniuose įvairių šalių įstatymuose dominuoja keli universalūs požymiai, iš kurių svarbiausi – aiškiai išreikštas fizinis smurtas; šis smurtas paprastai yra politinio pobūdžio – juo siekiama priversti valstybę ar jos institucijas kaip nors veikti (susilaikyti nuo veikimo) ar atkreipti valstybės dėmesį į kokį nors klausimą; smurtu siekiama sukelti baimę, siaubą; smurtas pasireiškia grasinimais; smurtas paprastai taikomas paprastų žmonių – civilių, nesusijusių su kaltininkais, atžvilgiu; konkrečios žmonių aukos nėra tiesioginis kaltininkų tikslas; smurtas yra tikslingas, planuotas, sisteminis[22]. Reikėtų sutikti su šiais požymiais sprendžiant veikų kriminalizavimo klausimus. Terorizmo apibrėžčiai baudžiamajame įstatyme taikytini tie patys pripažinti kriminalizavimo kriterijai kaip ir kitoms veikoms – veikos pavojingumas, atitiktis *ultima ratio* principui, jos paplitimas, atitiktis baudžiamosios teisės funkcionavimo sričiai[23]. Teroro aktas, kaip neginčijamai *mala in se* (blogis savaime), atitinka visus šiuos požymius. Atrodytų, aktualiausias klausimas baudžiamajam įstatymui, susijęs su kriminalizavimo tikslumu ir jo ribomis, yra šis: kokie veiksmai turi būti padaryti, kad juos būtų galima pripažinti teroro aktu baudžiamajame kodekse, juos uždrausti ir įvirtinti esminius atsakomybės principus[24]. Tačiau kaip rodo naujausios tendencijos, įtvirtintos tarptautiniuose teisės aktuose, nulemtos terorizmo plitimo, svarbus yra ir efektyvus, proaktyvus terorizmo persekiojimas ir užkardymas – valstybės pareiga apsaugoti žmonių gyvybę, ne vien pareiga nubausti už jos atėmimą; efektyviai apsaugoti nekaltus civilius; sudaryti sąlygas užkardyti terorą rengimosi stadijoje ir efektyviai bausti, nutraukti galimybes jį finansuoti; kriminalizuojant įvertinti tai, kad teroro fanatizmas ir dažnai savižudiškas elgesys daro beprasmį tradicinį baudžiamąjį persekiojimą[25], nes būna akivaizdžiai pavėluotas. Todėl kriminalizuojant svarbu ne tik įstatymo atitiktis tradiciniams kriminalizavimo kriterijams, bet ir įstatymo efektyvumas. Kriminalizuojant svarbu nustatyti, kiek veiksmai turi būti įgyvendinti, kad teroro aktą būtų galima laikyti baigtu; kokie šalutiniai, tik sudarantys prielaidas teroro aktui veiksmai gali būti kriminalizuoti, nepainiojant panašių nusikaltimų sudėčių požymių (nekuriant normų konkurencijos); kaip turi būti įtvirtinti bendri-

---

[18] CASSESE, A. Responding to Terrorism: The Quest for a Legal Definition. The Multifaceted Criminal Notion of Terrorism in International Law. *Journal of International Criminal Justice,*2006, No. 4(5):933–958, p. 5.

[19] VASILIAUSKIENĖ, V. *Kova su terorizmu* <...>, p. 31.

[20] MASKALIUNAITE, A. Defining Terrorism in the Political and Academic Discourse*, Baltic Defence Review*, No. 8, Vol. 2/2002, p. 42.

[21] FRY, J. D. The Swindle of Fragmented Criminalization: Continuing Piecemeal Responses to International Terrorism and Al Qaeda. *New England Law Review.* Vol. 43:377, p. 400.

[22] MASKALIUNAITE, A. *Defining Terrorism* <...>, p. 42.

[23] ŠVEDAS, G. Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika. *Teisė,* 2012, t. 82, p. 16–21.

[24] *Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy Integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments. Technical Assistance Working Paper*. Terrorism Prevention Branch. United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna, p. 9. [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. gruodžio 10 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unodc.org/pdf/terrorism/TATs/en/3IRoLen.pdf>.

[25] *Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy* <...>, p. 15.

ninkavimo formų požymiai teroro atveju. Teroro aktas, be akivaizdaus smurto, turi pasižymėti tik jam būdingais požymiais, kad jį būtų galima atskirti nuo smurtinių veikų, kuriomis kėsinamasi į asmens gyvybę, visuomenės saugumą, turtą, nuosavybę. Svarbios ir kitos su teroro aktu susijusios, bet juo dar nesančios veikos, kuriomis sudaroma prielaidų teroristų veiklai. Šios pagalbinės, subordinuotos terorui veikos taip pat turi pasižymėti aiškiu turiniu ir ribomis. Kaip nurodė A. Paukštė, terorizmas yra pavienių asmenų arba nevalstybinių jų grupių ideologiniais motyvais paremtas smurtas prieš civilius, kuriuo siekiama įbauginti gyventojus[26], o teroristinės veikos – tai ideologiniais motyvais vykdomas smurtas prieš nekaltus žmones[27]. Skiriamasis, būtinas teroro aktų bruožas – ideologiniai motyvai. „Ideologiniai motyvai teroristines veikas atriboja nuo paprastų kriminalinių veikų“[28]. Jis išskyrė ir kitus rečiau akcentuojamus teroro akto bruožus – teroro aktas yra teroristinės ideologijos rezultatas, o šios turi daugiau fanatizmo, bet ne racionalumo bruožų; teroro aktas – tam tikras teatras visuomenei, skirtas sudaryti itin grėsmingą efektą. Šis apibrėžimas universalus ir, autoriaus nuomone, apima visus būtinus teroristinių veikų požymius ir neliečia nesusijusių reiškinių[29]. Tokia pozicija visiškai teisinga ir svarbi atrandant būtinus kriminalizavimo požymius. A. Gutausko pateiktas terorizmo apibrėžimas universalus, bet išeinantis už dominuojančios teroro sampratos ir nepakankamai konkretus baudžiamojo įstatymo normos konstravimo poreikiams. Pasak jo, teroras apima keliamas grėsmes ar pavojų ir dalies karinių veiksmų sintezę[30], turint tikslą spręsti konkrečius politinio ar nacionalinio pobūdžio klausimus, naudojant prievartą prieš valstybę ar jos oficialias institucijas, piliečius[31].

Reikia sutikti, kad esminė problema kriminalizuojant terorizmą ir jį sudarančias veikas – baudžiamasis teisinis vertinimas turi būti efektyvus, rezultatyvus visuomenės apsaugos požiūriu, bet ne per platus, kad nepažeistų pagrindinių žmogaus teisių, nesudarytų akivaizdžių prielaidų per plačiai taikomiems baudžiamojo proceso ir kriminalinės žvalgybos veiksmams[32]. Reikia pripažinti, kad šiuolaikinė valstybė balansuoja tarp dviejų polių: atpildo teisingumo ir visuomenės saugumo užtikrinimo arba prevencine, užkardomąja prasme. Atsiranda įtampa tarp *ex ante* saugumo perspektyvos ir *ex post* orientacijos, būdingos tradicinei baudžiamajai teisėkūrai[33]. Todėl, plečiant kriminalizavimą, tapti teroristu pagal baudžiamąjį įstatymą nebereikia atlikti teroro akto, net jam rengtis – užtenka rinkti informaciją, kuri bus naudinga teroristams, arba turėti lėšų, kurias galimai panaudos teroristai[34]. Saugant valstybės interesus ir plečiant kriminalizavimo procesą neišvengiamai atsiranda neaiškumų ir draudžiamų veiksmų draudimo dubliavimo, tačiau tai paaiškinama ir nepaneigia teisės principų[35]. Pažymėtina, kad valstybės galių plėtimas kai kurių autorių vertinamas kaip atsitraukimas nuo tradicinės baudžiamosios teisės priemonių, o šiuolaikinė baudžiamoji teisėkūra tapo savita *Realpolitik* visuomenės apsaugos atmaina[36]. Visame pasaulyje stebima tendencija kuriant teroro apibrėžimus

---

[26] PAUKŠTĖ, A. *Terorizmas ir jo prevencija* <...>, p. 29.

[27] PAUKŠTĖ, A. Terorizmo sąvoka. *Jurisprudencija*, 2004, t. 59(51), p. 76.

[28] Ten pat, p. 74–75.

[29] Ten pat, p. 77.

[30] Teroro santykis su kariniais veiksmais yra esminė humanitarinės (karo) teisės problema. Plačiau žr. VASILIAUSKIENĖ, V. *Kova su terorizmu* <...>.

[31] GUTAUSKAS, A. Terorizmo baudžiamasis <...>, p. 91.

[32] TADROS, V. Justice And Terrorism. *New Criminal Law Review*, Vol. 10I, No. 41, Fall 2007. PARRY, J. T. Rights and Discretion in Criminal Procedure's "War on Terror". *Ohio State Journal of Criminal Law*, Vol 6:323, p. 332–333. GANTAR, D. M. Criminalizing the Armchair Terrorist: Entrapment and the Domestic Terrorism Prosecution. *Hastings Constitutional Law Quarterly,* Vol. 42:1, p. 160.

[33] ZEDNER, L. Terrorizing Criminal Law. *Criminal Law and Philosophy*, January 2014. (8 Crim. L. & Phil. 99), p. 9.

[34] Ten pat, p. 9.

[35] ROSE, G. L., NESTOROVSKA, D. Australian Counter-terrorism Offences: Necessity and Clarity in Federal Criminal Law Reforms. *Criminal Law Journal,* 31.1, 2007, p. 54–55.

[36] ZEDNER, L. Terrorizing <...>, p. 5–6.

plėsti kriminalizuojamą sritį ir teroro aktu laikyti net tik pačius pavojingus veiksmus, bet ir prielaidas jiems, parengtinę nusikalstamą veiką įtvirtinant kaip baigtą, už kurią kyla baudžiamoji atsakomybė. Baudžiamosios teisės atstovai kelia klausimą: ar jau reikia bausti? Ar dirbtinai nesupriešinamas prevencijos ir baudimo poreikis[37]? Nebaigtų veikų kriminalizavimas kaip baigtų iš esmės sudaro prevencijos, bet ne baudimo galimybių (nors teroro atveju tokia prevencija pateisinama)[38]. Baudžiamoji atsakomybė iki tikrojo smurto įgyvendinimo gali būti įtvirtinta teisėje panaudojant *association de malfaiteurs* kontinentinėje teisės nuostatas ar bendrininkavimo nuostatas, kurios draudžia susitarimus padaryti nusikaltimą“[39]. Šiuo keliu eina vis daugiau šalių įstatymų leidėjų: pavyzdžiui, Olandijoje, jau 2001 metais imtasi „kriminalizuoti terorizmą jau preliminariose stadijose“. Tai reiškia, kad uždraudžiami veiksmai, kol pačios pavojingos veikos padarytos; kriminalizuojamas prisidėjimas prie terorizmo (to anksčiau nebuvo įmanoma dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų), jungimasis prie neformalios ginkluotos kovos („džihado“), dalyvavimas ir bendradarbiavimas teroristų rengimo stovyklose[40]; panašios tendencijos stebimos Italijoje, kur kriminalizuotas kurstymas, formavimas, organizavimas, vadovavimas teroristinėms organizacijoms ar jų finansavimas, o po 2005 m. liepos 5 d. Londono teroro atakų baudžiama ir už nusikaltimus, padaromus teroristiniais tikslais, taip pat teroristų verbavimą ir rengimą[41]. Bendros stebimos Europos Sąjungos valstybių narių įstatymų leidybos tendencijos akivaizdžiai krypsta į teroro kriminalizavimą „preliminariose stadijose“ – prieš tai, kai pačios atakos padaromos; toks kriminalizavimas galimas dviem būdais: objektyviu, kriminalizuojant pavojingą aktą, ir subjektyviu, kriminalizuojant tikslą, dėl kurio teroro aktas padaromas[42]. Besiplečiantis kriminalizavimas plečia valstybės kišimąsi į baudžiamosios teisės veikimo sritį, kyla prieštarų fundamentaliems teisės principams problema[43]. Problemą siūloma spręsti ribojant valstybės galias atvirkštine proporcija: kuo platesnė valstybės galia, tuo griežčiau ji turi būti ribojama teisės. Kaip teigia L. Worner, teroristų paieška ir patraukimas baudžiamojon atsakomybėn dažnai yra kova su nežinomybe, todėl baudžiamoji teisė tampa abstrakčiomis „minkštomis normomis“, skirtomis ateities blogio prevencijai. Šiuolaikinė „Vokietijos baudžiamoji teisė... pratęsia tinkamas kriminalizavimo ribas... parengiamųjų veiksmų grandims“[44]. Baudžiamoji atsakomybė paankstinama ir taikoma anksčiausioms planavimo ir pasirengimo nusikaltimams stadijoms, ji tampa blogio kaip simbolio uždraudimu ir galutinėje stadijoje „priešų baudžiamąja teise“ (*Feindstrafrecht*)[45]. Todėl baudžiamosios teisės funkcija kaip *ultima ratio* priemonės išsikreipia ir transformuojasi į prevencinių normų darinį; taip nutinka, be kita ko, ir dėl kriminalizavimo praktikos keitimo – kriminalizuojamų faktų bazės plėtimo ir atsakomybės nuostatų ankstinimo[46]. Kai kurios naujos Vokietijos baudžiamųjų įstatymų nuostatos (teroro planavimas, veiks-

---

[37] FERZAN, K. K. Inchoate Crimes At The Prevention/ Punishment Divide. *San Diego Law Review,* Vol. 48: 1273, 2011, p. 1275–1276.

[38] Ten pat, p. 1280, 1294.

[39] *Handbook on Criminal Justice Responses to Terrorism. Criminal Justice Handbook Series. United Nations Office on Drugs and Crime,* (Vienna, New York, ISBN 978-92-1-130270-7. 2009), p. 38 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Handbook_on_Criminal_Justice_Responses_to_Terrorism_en.pdf >.

[40] SLIEDREGT, E. VAN. European Approaches to Fighting Terrorism. *Duke Journal of Comparative & International Law,* Vol. 20:413 20, p. 419.

[41] Ten pat, p. 420.

[42] Ten pat, p. 424.

[43] Ten pat, p. 425–426.

[44] WÖRNER, L. Expanding Criminal Laws by Predating Criminal Responsibility – Punishing Planning and Organizing Terrorist Attacks as A Means to Optimize Effectiveness of Fighting Against Terrorism“. *German Law Journal.* No. 13, 1037, 2012, p. 1.

[45] Ten pat, p. 1.

[46] Ten pat, p. 3–4.

mai prieš jį) tiesiog simbolizuoja blogį, bet ne apibrėžia esmę, todėl toks kriminalizavimas neatitinka konstitucinių principų[47]. „Ankstyvo“ kriminalizavimo nuostatos („priemonės iki nusikaltimo“, angl. *pre-crime*) įvardijamos kaip keliančios grėsmę, tačiau būtinos, siekiant išvengti didesnio pavojaus, nes šiuolaikinis terorizmas jau kelia grėsmę ne tik visuomenės saugumui, bet ir nacionaliniam saugumui, todėl aktualus nacionalinio saugumo ir žmogaus teisių prioritetų lyginimas; viskas, kas būtina, turi būti padaryta, todėl kriminalizavimas, kaip politinis procesas, ir suka šia linkme, o „antiteroristinė“ įstatymų leidyba apibrėžiama kaip prevencijos „naujoji paradigma“[48]. Reikia sutikti, kad šios paradigmos lengvai paneigti neišeis.

Pasak E. H. Husabo, panašios kriminalizavimo tendencijos matomos ir Šiaurės šalyse: plinta parengtinių veikų kriminalizavimas kaip baigtų, nors anksčiau tokie įstatymų leidybos ketinimai buvo atmetami[49]. Stebimas posūkis nuo retrospektyvaus prie perspektyvaus baudžiamosios teisės taikymo, ir tokia kryptis tampa išbandymu baudžiamajai teisei[50]. Danijoje, Islandijoje, Norvegijoje, Suomijoje ir Švedijoje teroristiniai nusikaltimai aprašomi taip, kaip jie suformuluoti Pagrindų sprendimo 1 straipsnyje[51]. Šiaurės šalys sparčiai kriminalizavo teroristų finansavimo nuostatas. Nors Šiaurės šalių nuostatos skiriasi, tačiau iš esmės vadovaujamasi ta pačia plėtros tradicija[52]. Pasigirsta ir pesimistinių natų: kriminalizacija išlieka simbolinis mechanizmas, nubrėžiantis politiškai ir moraliai nepriimtiną elgesį, tačiau būtų per daug tikimasi, kad baudžiamoji teisė turės kokį nors realų poveikį suvaldant teroristų smurtą[53]. Reikia pasakyti, kad besiplečiantis kriminalizavimas turi būti vertinamas palankiai, nes tai ne dirbtinis procesas, bet gyvenimo aktualijų nulemta socialinės kontrolės efektyvumo stiprinimo ir adekvačių poveikio būdų paieška.

3. Kriminalizavimas Lietuvos baudžiamajame įstatyme kaip naujausių tendencijų rezultatas

Visų anksčiau nagrinėtų procesų ir tendencijų rezultatas – terorizmo, teroro akto, su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų reforma Lietuvos baudžiamajame įstatyme. Pagal BK 250 straipsnio 1 dalį, teroro aktu laikomos veikos, kurios *galimai* tiesiogiai ar netiesiogiai bus susijusios su didelio siaubo, išgąsčio, baimės visuomenėje sukėlimu[54]. Uždraudžiant teroro aktą, kaip pavojingą veiką, kriminalizuojamo reiškinio pradžia siejama ne su smurto faktu, objektyviai pavojingais veiksmais ir ne su parengiamaisiais veiksmais, o su veikomis, kurios yra tik prielaida terorui. Kriminalizuojamos bendriausios prielaidos teroro aktui kaip nusikaltimui, nors, kita vertus, kiekviena iš tokių prielaidų savaime jau yra nusikaltimas. Tokia kriminalizavimo pozicija akivaizdžiai nulemta tarptautinių teisės aktų, kuriais įstatymų leidėjas motyvuojamas nustatyti kuo veiksmingesnę apsaugą. Svarbus kriminalizavimo aspektas, susijęs su teroro įvertinimu, yra tas, kad, aprašant teroro aktą baudžiamajame

---

[47] WÖRNER, L. Expanding Criminal Laws by Predating Criminal Responsibility – Punishing Planning and Organizing Terrorist Attacks as A Means to Optimize Effectiveness of Fighting Against Terrorism“. *German Law Journal.* No. 13, 1037, 2012, p. 8.

[48] MCCULLOCH, J., PICKERING, S. Pre-Crime And Counter-Terrorism. Imagining Future Crime In The ‘War On Terror’. *British Journal Of Criminology*. August 2009, No. 49, 628–645, p. 629, 631, 637.

[49] HUSABØ, E. H. Counterterrorism and the Expansion of Proactive Police Powers in the Nordic States“. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2013, Vol. 14, No. 1, 3–23, p. 1.

[50] Ten pat, p. 4.

[51] Ten pat, p. 5.

[52] Ten pat, p. 6.

[53] SAUL, B. International Terrorism as a European Crime: The Policy Rationale for Criminalization, *European Journal of Crime Criminal Law and Criminal Justice,* 2003(4), p. 349.

[54] Straipsnio pavadinimas iš dalies nebeatitinka jo turinio: BK 250 straipsnio 1 dalis „Teroro aktas“ nenumato teroro akto ar terorą sudarančių veikų. Todėl kyla kita metodologinė – pavadinimų atitikties kriminalizuojamiems veiksmams – problema. Plačiau žr.: BIELIŪNAS, E.; ŠVEDAS, G. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnių pavadinimai ir jų reikšmė. *Teisė,* 2013, t. 88, p. 48–50.

įstatyme, atsižvelgiama į išskirtinį šios rūšies veikų pavojingumą ir specifinę motyvaciją, itin didelę potencialią žalą. Kriminalizavimas gali būti grindžiamas ne vien bendraisiais veikos *uždraudimo* ir *baudimo* kriterijais, bet ir specifiniais, šiai veikų rūšiai būdingais kriterijais. Tokiais kriterijais galima įvardyti poreikį išvengti labai didelės žalos žmonių gyvybės, fizinės ir psichinės sveikatos sąskaita (specialųjį prevencinį poveikį arba *atgrasymo* poreikį) ir teisinio vertinimo efektyvumo bei universalumo poreikį. Su šiais kriterijais sietinas kuo ankstesnės teroro veikos ir net prielaidų jai baudžiamasis teisinis įvertinimas ir uždraudimas. Tuo pat metu negalima pamiršti reikalavimų pernelyg neišplėsti baudžiamojo įstatymo, nes jis tampa nekonkretus, nebeatitinka keliamų aiškumo, detalumo, aiškiai uždraustos veikos kriterijų. Deja, kaip rodo užsienio šalių patirtis, šis reikalavimas nublanksta. Todėl, analizuojant BK 250 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas veikas, galima teigti, kad tik teroristinių tikslų įtvirtinimas pateisina tokią konstrukciją. Sudėtis nusipelno kritikos, nes nelieka baudžiamajam įstatymui būtino lakoniškumo, aiškumo. Be panaudojimo „turėjimas“ jokiu būdu dar ne „aktas“, juolab ne terorizmas. Todėl BK 250 straipsnio 1 dalyje numatoma ne kas kita, o rengimasis aktui arba padėjėjo veiksmai. BK 250 straipsnio 2 dalyje jau numatytas tikras, ne tariamas ar rengiamas teroro aktas. Pagal tai, kaip sukonstruota dispozicija, neišvengimai kyla klausimas, ar normoje nėra požymių pertekliaus: be pavojingos veikos, kurios pakanka atsakomybei, numatomi ir padariniai, kuriuos reikės įrodinėti („atsirado ar galėjo atsirasti sunkių padarinių“). Tokia konstrukcija skirta įtvirtinti didesnį akto pavojingumą, bet nuvertinami alternatyvūs požymiai, apsunkinama dispozicija. Numatyti alternatyvūs padariniai – nesunkus sveiktos sutrikdymas vienam ar daugiau žmonių, pavojaus daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai sukėlimas. Sunkus sveikatos surikdymas yra padarinys, nulemiantis itin kvalifikuotos sudėties buvimą (250 str. 3 d.); nužudymas – kitos itin kvalifikuotos sudėties buvimą (250 str. 4 d.); griežčiausia atsakomybė lemiama (250 str. 5 d.) įtvirtintų aplinkybių – veika prieš strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turintį objektą arba dėl to atsirado labai sunkių padarinių. Nežinia, ar objektyviai skiriasi paskleidimas radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, jeigu dėl to atsirado sunkių padarinių (250 str. 2 d), ir sunkus sveikatos sutrikdymas vienam žmogui (250 str. 3 d.). Toks požymių dėstymas skirtas atsakomybei diferencijuoti, tačiau iš esmės tik apsunkina įstatymą, bet nieko kokybiškai skirtingo neįtvirtina. Be to, kyla ir techninis kvalifikavimo klausimas: išskaidžius veikas susidaro netipinė situacija, kai kaltininkui reikia inkriminuoti keletą to paties straipsnio dalių ir pagal veikas, ir pagal kilusius padarinius – nors tai sudaro idealiąją veikų sutaptį pagal to paties straipsnio skirtingas dalis[55]. Kita vertus, dispozicijoje numatytų požymių išskaidymas gali būti pateisintas atsakomybės griežtumo laipsniavimu – veikų suskirstymu pagal jų pavojingumą, objektyvią išraišką ir baigtumo laipsnį. Nors bendrosios prevencijos funkcijos poveikis baudžiamojoje teisėje ribotas, tačiau, kaip minėta, jis visiškai pateisinamas teroro atveju. Kriminalizacija turi būti adekvati – apimti galimas neribotos teroristų fantazijos apraiškas, naujus kėsinimosi būdus.

3.1. Teroristinių nusikaltimų sistema

Išsamų ir detalų veikų aprašymą įtvirtina vadinamoji teroristinių nusikaltimų koncepcija[56]. Teroristiniai nusikaltimai ir su teroristine veikla susiję nusikaltimai apibrėžiami įstatyme (BK 252[1] str.). Šiuo požiūriu įstatymų leidėjas nebuvo iki galo nuoseklus, perrašydamas pamatinio sprendimo formuluotę ir su teroristine veikla susiedamas Baudžiamojo kodekso 249[1], 250[1], 250[2], 250[3], 250[4], 250[5] straipsniuose nurodytus nusikaltimus, taip pat vagystės (BK 178 str.), plėšimo (BK 180 str.), turto prievartavimo (BK 181 str.) ir dokumentų klastojimo (BK 300 str.) nusikaltimus, jeigu jais siekiama gauti lėšų,

[55] Tokią idealiosios sutapties poziciją pripažįsta teismų praktika, pvz., Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

[56] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250[1], 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249[1], 250[2], 250[3], 250[4], 250[5], 252[1] straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348883>.

įrankių ar priemonių teroristiniams nusikaltimams daryti ar remti grupės, kurios tikslas daryti teroristinius nusikaltimus, veiklą. Teoriniu ir praktiniu požiūriu su teroristine veikla susijusiais nusikaltimais gali būti laikoma ir kėsinimasis į Lietuvos Respublikos Prezidento gyvybę (BK 115 str.), kėsinimasis į kitos valstybės ar tarptautinės organizacijos atstovo gyvybę (BK 116 str.), nes šių veikų motyvacija ir pavojingumas yra artimi arba tapatūs teroro aktams. Kodeksas papildytas nauju straipsniu – grupių, kurių tikslas daryti teroristinius nusikaltimus, kūrimas ir veikla (BK 249^1 str.). Taip atsakomybė už parengtinę veiką įtvirtinta kaip už baigtą ir susieta su bendrininkavimo formomis. BK naujai suformuluota teroristinių nusikaltimų kurstymo sudėtis, pakeitusi „terorizmo kurstymo“ sudėtis, numatanti skatinimą ar kurstymą daryti teroristinius nusikaltimus arba šių nusikaltimų aukų niekinimą. Kodeksas papildytas naujais nusikaltimais – verbavimu teroristinei veiklai (BK 250^2 str.), grasinimu padaryti teroristinį nusikaltimą (250^3 str.), teroristinės veiklos finansavimu ir rėmimu (250^4 str.), teroristų rengimu (250^5 str.).

Plačiai aprašius teroristinius nusikaltimus įstatyme, kyla klausimas, ar nebūtų tikslinga svarstant apie baudžiamųjų įstatymų reformą numatyti atskirą skyrių, numatantį teroro nusikaltimus. Tokia idėja yra ne nauja, jau buvo iškelta A. Gutausko[57]. Tokią idėją palaikytų tiek politiniai argumentai, kad teroras nusipelno detalaus ir itin atsakingo teisinio vertinimo, nuo jo gali priklausyti valstybių tarpusavio santykiai, nacionalinio kriminalizavimo nuostatos turi įtakos tarptautinei teisei, tiek ir materialiosios baudžiamosios teisės sistemos argumentai, kad tokie nusikaltimai jau sudaro savitą sistemą, vienijamą tikslo, o padarant teroristinius nusikaltimus keliamas pavojus ne vien visuomenės saugumui, bet ir tarptautinės bendrijos saugumui. Kriminalizavimo pagrindas yra ir kėsinimo objektas, vertybė, ir tarptautiniai teisės aktai, nurodantys, kokios veikos turi būti kriminalizuotos. Nauja kriminalizacija gali būti vertinama teigiamai, nes išvengta visiškai neapibrėžtų požymių, kuriems nėra ribų[58].

3.2. Subjektyviųjų požymių problematika. Teroristiniai tikslai, teroristų motyvai ir speciali tyčia

Esminis požymis, kriminalizuojant teroro aktą ir susijusius nusikaltimus, – tikslo aprašymas įstatyme. Apibrėžiant teroro aktą paprastai akcentuojamas motyvas kaip esminis, svarbiausias išskirtinis bruožas[59]. Tačiau ir tikslo požymis yra pagrįstas, nes sudaro vieną iš teroro esminių ypatybių, būdingiausių bruožų, skirtumų nuo kitų veikų. Be to, jis yra universalus, susieja visus su terorizmu susijusius nusikaltimus, todėl įstatymų leidėjo laikytinas priimtinu būdu sujungti teroro apraiškas į vieną pavojingų veikų rūšį. BK 252^1 straipsnio 3 dalyje apibrėžiami teroristiniai tikslai kaip „siekimas labai įbauginti visuomenę ar jos dalį arba neteisėtai priversti tarptautinę viešąją organizaciją, valstybę ar jos instituciją atlikti bet kokį veiksmą arba susilaikyti nuo jo atlikimo, arba destabilizuoti ar sunaikinti svarbiausius valstybės konstitucinius, politinius, ekonominius ar socialinius darinius ar tarptautinę viešąją organizaciją“. Apibrėžiant teroristinius tikslus beveik pažodžiui perrašyta Tarybos pamatinio sprendimo 2002/475/TVR 1 straipsnyje vartojama formuluotė[60]. Projekto rengėjai pabrėžė, kad pamatiniame sprendime „formuluojant teroristinių nusikaltimų sąvoką, pirmiausia nurodo-

---

[57] GUTAUSKAS, A. Terorizmo baudžiamasis <...>, p. 94.

[58] CHEHANI EKARATNE, S. Redundant Restriction: The U.K.‘s Offense of Glorifying Terrorism. *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 23, p. 205–207.

[59] SAUL, B. International Terrorism ,<...>, p. 328; SAUL, B. Defining ‘Terrorism’ To Protect Human Rights. *Sydney Law School. Legal Studies Research Paper*, No. 08/125, October 2008, p. 4, 8–9. PALMA, P. V. Jr. The problem of excessive human rights safeguards in counter-terrorism measure: an examination of human security act of the Philippinnes. *58 Ateneo Law Journal*, 476, 2013, p. 481.

[60] Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu (2002/475/TVR). Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2002 6 22, L 164/3.

mas tikslas (speciali tyčia), kuris būtinas veiką pripažinti teroristine, po to įvardijamos veikos, kurios, esant nurodytam tikslui, laikomos teroristinėmis. Reikia pažymėti, kad dauguma teroristinių veikų yra nusikaltimai, kurie teroristiniais tampa tik dėl specialaus tikslo – siekio pakenkti ar sugriauti fundamentalius valstybės pagrindus ir įbauginti visuomenę“[61]. Nors įstatyme įtvirtinus teroristinius tikslus, teroro aktas tapo nusikaltimu, turinčiu savo esmę, tačiau net ir detalus teroristinių tikslų apibrėžimas turi spragų, nes labai įbauginti visuomenę ar priversti vyriausybę elgtis norimu būdu gali motyvuoti privačios paskatos – šantažas, turto prievartavimas, nusikalstamos naudos siekimas ar net asmeninių ginčų sprendimas[62]. Todėl, sprendžiant apie teroristinius tikslus, turi būti nustatomi ir motyvai. Tikslingas teroras yra lemiamas motyvų, turinčių viešą pobūdį – politinių, ideologinių, religinių, etinių ar filosofinių, nes tik viešas motyvas atskiria terorizmą nuo privataus smurto, kuris gąsdina visuomenę ar prievarta daro įtaką vyriausybėms[63]. Motyvas sudaro galimybę atskirti terorą kaip kolektyvinio nusikalstamumo apraišką nuo privataus, individualaus smurto, nusikalstamumo[64]. Nesiejant šio tikslo su gilesne motyvacija, konkrečiais nusikaltimo motyvais (pvz., įbauginti visuomenę, kad ši būtų linkusi paklusti teroristams dėl jų ideologijos pripažinimo, teroristų ketinimo parėmimo, pabūgusi pajustų kaltės jausmą, pan.), iš tiesų nematoma tikroji teroro akto esmė. Reikia sutikti, kad įstatymas negali būti perkrautas ir pernelyg detaliai numatyti subjektyviuosius požymius, nes tai gali tapti kliūtimi taikant įstatymą. Be to, įstatyme numatyti motyvus nėra paprasta teisinės technikos požiūriu, o numatant motyvus abstrakčiai kaip „politinius“ bus susiduriama su vertinimo problema konkrečiu atveju (teroristinė motyvacija gali būti ir sąlygiškai ne „politinė“, o, pavyzdžiui, „etinė“ ar filosofinė“). Siekiant įtvirtinti motyvus kaip sudėties požymį gali būti susidurta su neįveikiama kliūtimi – tokia pačia kaip ir prieinant prie vienos bendros nuomonės dėl bendro terorizmo apibrėžimo. Nors galimi teroro aktai, kurie atrodo kaip tikslas patys savaime (pavyzdžiui, A. B. Breiviko teroro aktai Norvegijoje), esminė kaltininko motyvacija susijusi su visuomenės įbauginimu („žinios skelbimu“). Visais atvejais teroru siekiama vieno esminio tikslo – priversti viešąją valdžią (vyriausybę ar organizaciją) elgtis konkrečiu būdu ar susilaikyti nuo veiksmo[65].

Teroristiniai tikslai, kaip apibrėžiamoji norma-definicija, leidžia su teroro aktu susieti tikrų teroro bruožų neturinčius, tačiau parengiamuosius veiksmus teroro aktui, pvz., šaunamųjų ginklų ar sprogmenų įsigijimą. Žvelgiant sistemiškai, sąvokų ir teiginių logikos požiūriu įstatyme neišvengta netikslumų. Apibrėžiant teroristinius tikslus neišvengta nelogiškumo, nes siekis labai įbauginti visuomenę, t. y. teroras (lot. *terror* – baimė, pranc. *terreur* – siaubas), nusikaltimo esmė[66], yra kitų tikslų – siekio priversti valstybę ar organizaciją, arba destabilizuoti, sunaikinti valstybę alternatyva. „Terorizmas be siaubo (teroro) yra prieštara savyje. Teroras taip pat įtraukia ketinimą skleisti baimę, neproporcingą tikrajam veiksmui“[67]. V. Vasiliauskienė mato tikslo ir padarinių painiavą, teigdama, kad „tikslas iš dalies supainiojamas su šios veikos padariniais: siekimas destabilizuoti ar sunaikinti svarbiausius valstybės konstitucinius, politinius, ekonominius ar socialinius darinius ar tarptautinę viešąją organizaciją priskirtinas ne prie tikslo, o prie teroristinio išpuolio objektyviosios pusės.<...> esminis teroristinės veiklos apibrėžimo elementas yra būtent tikslas įbauginti visuomenę arba priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti tam tikrus veiksmus ar nuo jų susilaikyti“[68].

---

[61] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250[1], 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249[1], 250[2], 250[3], 250[4], 250[5], 252[1] straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348883>.

[62] SAUL, B. Defining ‘Terrorism’ To Protect <...>, p. 9.

[63] Ten pat.

[64] CASSESE, A. *Responding to Terrorism* <...>, p. 5.

[65] Ten pat.

[66] MASKALIUNAITE, A. *Defining Terrorism* <...>, p. 43.

[67] BLOCHER, D. Terrorism as an international crime. The Definitional Problem, *Eyes on the ICC,* Vol. 8:1, p. 125.

[68] VASILIAUSKIENĖ, V. *Kova su terorizmu* <...>, p. 48.

Teorijoje pateikti tiesioginės tyčios, būdingos teroro akto vykdytojams, apibrėžimai dėl pasikeitusio įstatymo daugiausia neteisingi, o naujai kriminalizuotų veikų kaltė neatskleista. Teikdami įstatymo projektą, naujai nustatantį teroro aktą ir kitus teroristinius nusikaltimus, įstatymo teikėjai aiškinamajame rašte pabrėžė, kad terorui būdinga „speciali tyčia“[69], ir ji yra vienas iš esminių terorą apibrėžiančių požymių. Taip teigiama remiantis minėtu Tarybos pagrindų sprendimu, taip pat numatančiu „specialią tyčią“. Terminas „speciali tyčia“ nagrinėjant teroro aktus nėra naujas ir netikėtas. „Terorizmui būtina speciali tyčia, būtent konkretus ketinimas gąsdinti arba priversti... terorizmas yra nusikalstamas veiksmas, nukreiptas arba apskaičiuotas sukelti siaubo būseną (angl. *state of terror*) visuomenėje. Šis požymis – skleisti siaubą ir bauginimus – yra specifinis bruožas, skiriantis terorizmą nuo kitų nusikaltimų...“[70] Manome, kad terminas „speciali tyčia“ priimtinas ir baudžiamojoje teisėje kalbant apie teroristinius nusikaltimus vartotinas, tačiau šiuo klausimu būtų sveikintina autorių diskusija. Speciali tyčia yra tokia, kurios turinys atskleidžiamas ne vien analizuojant kaltininko santykį su objektyviaisiais sudėties požymiais (veika, padariniais), bet ir per kaltininko įsisąmonintą tikslą – įbauginti arba priversti valstybę, viešąją organizaciją, instituciją veikti ar neveikti, arba destabilizuoti, sunaikinti valstybės darinius ar tarptautinę organizaciją.

Išvados

1. Šiuolaikinio terorizmo kriminalizavimas Lietuvoje neturi gilių tradicijų. Tokias priežastis nulėmė buvusi izoliuota Lietuvos pozicija nuo tarptautinės bendruomenės, tokios rūšies teisinių studijų stoka, menka terorizmo problemos reikšmė. Nepriklausomybės laikotarpiu nebuvo aiškių terorizmo kriminalizavimo kriterijų, baudžiamuosiuose įstatymuose teroro akto sudėtyje nebuvo numatytos aktualios nusikalstamos veikos, teroro aktų esmine charakteristika laikyti ne subjektyvieji požymiai motyvas ir tikslas, o mažiau reikšmingi nusikaltimo padarymo vietos (viešoji, susibūrimo vieta) ar veikos padarymo būdo požymiai (sprogdinimai, padegimai, visuotinai pavojingi būdai). Netikslus ir neadekvatus kriminalizavimas sudarė prielaidų terorizmu laikyti bet kokius smurtinius veiksmus, taip pat ir nulemtus privataus pobūdžio motyvų.
2. Terorizmas kaip reiškinys, teroro aktai, kiti su terorizmu susiję nusikaltimai, nors ir suvokiami kaip universalus blogis, tarptautiniu mastu nėra apibrėžti, nėra universalių apibrėžimo kriterijų. Tą nulemia nevienalytė terorizmo kaip reiškinio prigimtis, nes jis yra ir idėjų fanatiškos sklaidos būdas įbauginant visuomenę, ir nacionalinio išsivadavimo iš kitų valstybių priespaudos priemonė. Universalios pozicijos nėra ir kriminalizuojant teroro aktus, su jais susijusius nusikaltimus. Naujausios terorizmo kriminalizavimo tendencijos įvairiose šalyse panašios, nulemtos plintančių naujų teroro aktų ir naujų jų padarymo būdų, jos vienareikšmiškai susijusios su valstybės galių plėtimu pirmiausia plečiant teroro akto kaip nusikaltimo sampratą, raiškos būdus, baudžiamosios atsakomybės kilimo galimybės ankstinimu, nebaigtų veikų numatymu ir galimybės bausti už jas sudarymu, platesniu teroro nusikaltimų apibrėžimu, veikų skaičiaus plėtimu, griežtesniu baudimu, griežtesnėmis laisvės atėmimo bausmėmis. Tokios tendencijos vertinamos nevienodai, nes kelia grėsmę pamatinėms žmogaus teisėms.
3. Stengiantis atskleisti teroro akto, terorizmo, su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijus, reikia remtis bendrąja kriminalizavimo teorija ir joje įtvirtintomis nuostatomis uždrausti tik pakankamai pavojingas, paplitusias, žalingas veikas, kurių negalima įvertinti kitomis teisės normomis. Tačiau teroro atveju būtina atsižvelgti į papildomus kriterijus – poreikį išvengti labai didelės žalos, apsaugoti žmonių gyvybę, nustatyti realų atgrasymą, taip pat įgyvendinti tei-

---

[69] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250^1, 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249^1, 250^2, 250^3, 250^4, 250^5, 252^1 straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348883>.

[70] BLOCHER, D. Terrorism as an international <...>, p. 124.

sinio vertinimo efektyvumo ir universalumo poreikį. Kaip kriminalizavimo kriterijus turėtų būti vertinami ir teroro aktų subjektyvieji požymiai (teroristiniai tikslai), kurie skiria tokius aktus nuo kitų itin pavojingų smurtinių nusikaltimų.

4. Remiantis Tarybos pamatiniu sprendimu 2002/475/TVR ir jį iš dalies pakeitusiu sprendimu 2008/841/TVR sukurta ir įtvirtinta teroristinių nusikaltimų sistema, įvardyti ją sudarantys nusikaltimai, būtinu visų teroristinių nusikaltimų požymiu tapo teroristiniai tikslai. Teroristiniai tikslai užpildo įstatyme buvusią teroro akto ir kitų su teroru susijusių nusikaltimų subjektyviųjų požymių spragą. Teroristiniai tikslai, apibrėžti kaip siekimas labai įbauginti visuomenę, priversti veikti valstybę, tarptautinę organizaciją, destabilizuoti, sunaikinti valstybės ar tarptautinės organizacijos pagrindus, yra visus teroristinius nusikaltimus vienijantis bruožas, struktūrinis elementas, kuris susieja visus nusikaltimus. Įstatyme įtvirtinus teroristinius tikslus, teroro aktas tapo nusikaltimu, turinčiu savo esmę – terorą nuo kitų smurtinių nusikaltimų skiria tikslas. Sprendžiant apie teroristinius tikslus, turi būti nustatomi ir motyvai, nes tikslingas teroras yra nulemiamas motyvų, turinčių viešą pobūdį (politinių, ideologinių, religinių, etinių ar filosofinių) ir tik viešas motyvas atskiria terorizmą nuo privataus smurto, kuris gąsdina visuomenę ar prievarta daro įtaką vyriausybėms. Teroristiniams nusikaltimams būdinga speciali tyčia, kurios turinys atskleidžiamas nustatant asmens, darančio teroro aktą ar kitą teroristinį nusikaltimą, santykį su objektyviais požymiais, taip pat su teroristiniais tikslais.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2015 m. lapkričio 1 d. galiojanti suvestinė redakcija. Šešioliktoji laida. Vilnius: Registrų centras, 2015.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250^1, 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249^1, 250^2, 250^3, 250^4, 250^5, 252^1 straipsniais įstatymas Nr. XII-497. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 75-3768.
3. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1961.
4. 1998 m. gegužės 14 d. įstatymas nr. VIII-744. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 51-1396.
5. 1998 m. gruodžio 21 d įstatymas nr. VIII-983. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 115-3238.
6. 2003 m. balandžio 10 d. įstatymas nr. IX-1495. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 38-1733.
7. 2004 m. lapkričio 11 d. įstatymas nr. IX-2570. *Valstybės žinios*, 2004, nr. 171-6318.
8. Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu (2002/475/TVR). Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2002 6 22, L 164/3.
9. Tarybos 2008 m. lapkričio 28 d. pamatinis sprendimas, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2008 12 9, L 330/21.

Specialioji literatūra

10. ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis, 2 knyga*. Vilnius: Eugrimas, 2000.
11. ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, III knyga. Specialioji dalis (213–330 straipsniai)* Vilnius: Registrų centras.
12. BIELIŪNAS, E.; ŠVEDAS, G. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnių pavadinimai ir jų reikšmė. *Teisė*, 2013, t. 88.
13. BLOCHER, D. Terrorism as an international crime. The Definitional Problem, *Eyes on the ICC,* Vol. 8:1.
14. CASSESE, A. Responding to Terrorism: The Quest for a Legal Definition. The Multifaceted Criminal Notion of Terrorism in International Law. *Journal of International Criminal Justice,* 2006, No. 4(5): 933–958.
15. CHEHANI EKARATNE, S. Redundant Restriction: The U. K.' s Offense of Glorifying Terrorism. *Harvard Human Rights Journal,* Vol. 23.

16. FERZAN, K. K. Inchoate Crimes at The Prevention / Punishment Divide. *San Diego Law Review,* Vol. 48: 1273, 2011.

17. FRY, J. D. The Swindle of Fragmented Criminalization: Continuing Piecemeal Responses to International Terrorism and Al Qaeda. *New England Law Review,* Vol. 43:377.

18. GANTAR, D. M. Criminalizing the Armchair Terrorist: Entrapment and the Domestic Terrorism Prosecution. *Hastings Constitutional Law Quarterly,* Vol. 42:1.

19. GUTAUSKAS, A.; KALESNYKAS R.; PETROŠIUS, D. Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema. *Jurisprudencija*, 2004, t. 63 (55), p. 31–32.

20. GUTAUSKAS, A. Terorizmo baudžiamasis teisinis vertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą. *Teisė,* 2005, t. 54.

21. HUSABØ, E. H. Counterterrorism and the Expansion of Proactive Police Powers in the Nordic States. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2013, Vol. 14, No. 1, 3–23.

22. MASKALIUNAITE, A. Defining Terrorism in the Political and Academic Discourse*, Baltic Defence Review*, No. 8, Vol. 2/2002.

23. MCCULLOCH, J., PICKERING, S. Pre-Crime and Counter-Terrorism. Imagining Future Crime in the 'War on Terror'. *British Journal of Criminology*. August 2009, No. 49, 628–645.

24. PALMA P. V., Jr. The Problem of Excessive Human Rights Safeguards in Counter-terrorism Measure: an Examination of Human Security Act of the Philippinnes. *58 Ateneo Law Journal*, 476, 2013.

25. PARRY, J. T. Rights and Discretion in Criminal Procedure's „War on Terror". *Ohio State Journal of Criminal Law,* Vol. 6:323.

26. PAUKŠTĖ, A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje:* daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

27. PAUKŠTĖ, A. Terorizmo sąvoka. *Jurisprudencija*, 2004, t. 59(51).

28. ROSE, G. L.; NESTOROVSKA, D. Australian counter-terrorism offences: Necessity and Clarity in Federal Criminal Law Reforms. *Criminal Law Journal*, 31.1, 2007.

29. SAUL, B. Defining 'Terrorism' To Protect Human Rights. *Sydney Law School. Legal Studies Research Paper*, No. 08/125, October 2008.

30. SAUL, B. International Terrorism as a European Crime: The Policy Rationale for Criminalization, *European Journal of Crime Criminal Law and Criminal Justice,* 2003 (4).

31. SLIEDREGT, E. VAN. European Approaches to Fighting Terrorism. *Duke Journal of Comparative & International Law,* Vol. 20:413, 2000.

32. ŠVEDAS, G. Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika. *Teisė,* 2012, t. 82, p. 16–21.

33. TADROS, V. Justice and Terrorism. *New Criminal Law Review,* Vol. 10, No. 41, Fall 2007.

34. VASILIAUSKIENĖ, V. *Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste:* daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014.

35. WÖRNER, L. Expanding Criminal Laws by Predating Criminal Responsibility – Punishing Planning and Organizing Terrorist Attacks as a Means to Optimize Effectiveness of Fighting Against Terrorism. *German Law Journal*. No. 13, 1037, 2012.

36. ZEDNER, L. Terrorizing Criminal Law. *Criminal Law and Philosophy*, January 2014 (8 Crim. L. & Phil. 99).

Teismų praktika

37. Lietuvos apeliacinis teismas. 2009 m. vasario 27 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-31/2009.

38. Lietuvos apeliacinis teismas. 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

Interaktyvūs šaltiniai

39. Europos Komisijos ataskaita dėl 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu įgyvendinimo (SEC(2007) 681 final), p. 89–90 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2007/1000/COM_SEC(2007)1000(PAR1)_LT.pdf>.

40. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/919/TVR, iš dalies keičiančio Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, įgyvendinimo {SWD(2014) 270 final}, Briuselis, 2014 09 05 COM(2014) 554 final [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/LT/1-2014-554-LT-F1-1.Pdf>.

41. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 250, 250^1, 251 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 249^1, 250^2, 250^3, 250^4, 250^5, 252^1 straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348883>.

42. Baudžiamojo kodekso projektas Nr. P-2143. Baudžiamojo kodekso projektas Reg. Nr.: P-2143 (1999-11-15) [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. lapkričio 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.89838?jfwid=rivwzvpvg>.

43. Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy Integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments. Technical Assistance Working Paper. Terrorism Prevention Branch. United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. gruodžio 10 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unodc.org/pdf/terrorism/TATs/en/3IRoLen.pdf>.

44. Handbook on Criminal Justice Responses to Terrorism. Criminal Justice Handbook Series. United Nations Office on Drugs and Crime (Vienna, New York, ISBN 978-92-1-130270-7. 2009) [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. gruodžio 5 d.] Prieiga per internetą: <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Handbook_on_Criminal_Justice_Responses_to_Terrorism_en.pdf >.

CRIMINALIZATION OF TERRORISM IN LITHUANIA

Laurynas Pakštaitis

S u m m a r y

The article presents analysis of modern trends of criminalization of terrorism crimes in the Criminal Code of Lithuania. The amendments to the Criminal Code (CC) of July 2nd of 2013 introduced new definition of an act of terror (art. 250 of the CC). New crimes of creation of groups for the commission of terrorist crimes (art. 2491 of the CC), incitement of terrorist crimes (art. 2501 of the CC), recruitment for terrorist activities (art. 2502 of the CC), threats to commit a terrorist crimes (art. 2503 of the CC), financing and support for terrorist activities (art. 2504 of the CC), training of terrorists (art. 2505 of the CC), new wording of a crime of hijacking of an aircraft, ship or other type of public or transportation vehicle or stationary platform on shelf (art. 251 of the CC) has been provided as well as definitions of 'terrorist crimes', 'crimes related to the terrorist activities', 'terrorist aims' were presented (art. 2521of the CC). Such criminalization was based on the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (2002/475/JHA) and was a major breakthrough for the criminal law of Lithuania. The definitions of modern terrorism which date back to the CC of 1961 were lacking the features of the phenomenon. Particularly the features of mens rea i.e. terrorist objectives, aims and motives were lacking. The new CC of 2000 provided inaccurate and unmotivated definition of an act of terror which opened grounds for unspecific violent crimes to be defined as terrorism. In the article problems of various definitions of terrorism are discussed with an objective to find appropriate ground for the accurate wordings of an act of terror in the CC. The essence of terror and criterions for criminalization are discussed. The analyzed changes of the terrorism definitions in the Criminal Code made Lithuanian legislation against terrorism completely in tune with international instruments and provided a well grounded wording for the practitioners. Even though the definition of an act of terror in the main norm of the CC incorporates acts directly not related to terror, specific aim to act with terrorist objectives provided a well-founded definition. International trends of widening the norms and implementing wide approach to enable state authorities in fight with terrorism crimes are analyzed. The hazards of extra-wide criminalization are mentioned. Special emphasis is laid on the analysis of terrorist objectives and the definitions of terrorist aims provided in the Criminal Code.

Įteikta 2016 m. gegužės 13 d.
Priimta publikuoti 2016 m. spalio 27 d.